REGION SÖRMLAND

MISSIV

Revisionen

Datum
2019-03-21

Dokumentnummer
RE-REV19-0007

För kännedom
Regiondirektör Jan Grönlund
Hälsovalschef Asghar Farahani Shiviari

Regionstyrelsen

Granskning av Hälsovalsstabens uppdrag, mål och förutsättningar

Region Sörmlands revisionskontor har på uppdrag av regionens revisorer genomfört en granskning av Hälsovalsstaben under regionstyrelsen. Granskningens syfte är att klargöra vilka uppdrag enheten har och vilka mål och riktlinjer som gäller för verksamheten. Om regionstyrelsen säkerställer att verksamheten bedrivs enligt fattade beslut och med tillfredsställande intern styrning och kontroll.

Granskningen visar att det i stort finns tydliga uppdrag och riktlinjer för verksamheten men att vissa styrande dokument behöver uppdateras, främst Inriktningsdokument för primärvården. Den sammanfattande bedömningen är att regionstyrelsen säkerställer att verksamheten bedrivs enligt fattade beslut och med tillfredsställande intern styrning och kontroll.

Revisorerna ställer sig bakom de rekommendationer som framförs i rapporten.

Vi rekommenderar också att regionstyrelsen gör en översyn av regionens program för uppföljning och insyn, av verksamhet som utförs av privata utförare, för att tydliggöra ansvar för uppföljning och kontroll inte minst utifrån förändrade förutsättningar i och med regionbildningen.

Regionstyrelsens yttrande över rapporten samt uppgifter om verkställda och planerade åtgärder emotses av revisorerna senast den 31 maj 2019.

Gustaf Wachtmeister
Ordförande

Marita Bengtsson
Vice ordförande

REGION SÖRMLAND

Granskningsrapport avseende Hälsovalsstaben

Uppdrag, mål och förutsättningar

Olofsson, Tiina

2019-03-08

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Diarienummer: RE-REV19-0007

Innehåll

Sammanfattning 2
Svar på revisionsfrågor 3
Bakgrund 4
Motiv, syfte och revisionsfrågor 4
Avgränsning 5
Metod 5
Styrande dokument och beslut 6
Landstingsstyrelsens reglemente 6
Hälsovalsberedningens reglemente 6
Fullmäktiges program för privata utförare 7
Inriktningsdokument för Primärvården i Landstinget Sörmland 9
Landstingsstyrelsens delegationsordning 10
Organisation 11
Uppdrag och mål 12
Asyl- och migranthälsa 12
Barnhälsovården 13
Ekonomienheten 13
Privata vårdgivare 15
Primärvårdens utvecklingsenhet Sörmland (PrimUS) -enheten 17
Valfrihet- och vårdgarantiservice 18
Staben 19
Valfrihet inom primärvården – Hälsoval Sörmland 19
Tandvårdsenheten 22
Valfrihet inom tandvården 24
Noterat 27

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Diarienummer: RE-REV19-0007

Sammanfattning

Region Sörmlands revisionskontor har på uppdrag av regionens revisorer genomfört en granskning av Hälsovalsstaben. Detta mot bakgrund av att Hälsovalsstaben under de senare åren har fått utökat uppdrag. Granskningens syfte är att klargöra vilka uppdrag enheten har och vilka mål och riktlinjer som gäller för verksamheten. Om regionstyrelsen säkerställer att verksamheten bedrivs enligt fattade beslut och med tillfredsställande intern styrning och kontroll. Granskningen har genomförts under perioden december 2018-mars 2019.

Granskningen visar att i stort finns det tydliga uppdrag för verksamheten. I vissa fall saknas egna mål för verksamheten och detta bör kunna utvecklas. Rapporteringen följer regionens uppföljningsprocess förutom tandvården som inte längre ingår i Hälsovalsstabens rapportering. Tandvården redovisas separat. Det finns riktlinjer för verksamheten men vissa styrande dokument behöver uppdateras. Vår bedömning är att regionstyrelsen säkerställer att verksamheten bedrivs enligt fattade beslut och med tillfredsställande intern styrning och kontroll.

Efter genomförd granskning lämnar vi nedanstående rekommendationer för det fortsatta utvecklingsarbetet till regionstyrelsen:

- ✓ Att säkerställa att protokollen uppfyller kraven. Det är viktigt ur ett medborgarperspektiv att protokollen innehåller beslutspunkter och tillräckligt med underlag för beslut.
- ✓ Att fullmäktige får besluta om program för privata utförare under denna mandatperiod och att programmet återrapporteras till fullmäktige.
- ✓ Att göra en översyn av regionens privata utförare för att tydliggöra ansvar för uppföljning och kontroll och sedan säkerställa att alla privata utförare inom Region Sörmland rapporteras och hanteras enligt fullmäktiges program.
- ✓ Att inriktningsdokument för Primärvården uppdateras.
- ✓ Att harmonisera rätten att underteckna avtal inom Hälsovalsstabens verksamheter i regionstyrelsens delegationsordning.
- ✓ Att överväga behovet av reglering enligt Regelboken i regionstyrelsens delegationsordning.
- ✓ Att upprätta regelverk för innovationsbidrag/stipendier inom primärvården.
- ✓ Att säkerställa informationen på regionens externa hemsida samt tillgänglighet till Samverkanswebben.
- ✓ Att genomföra egna kontroller som köpare av vård inom primärvården.
- ✓ Att säkerställa att kostnader redovisas under rätt kostnadsställe samt korrekt tillämpning av kontoplanen.

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Diarienummer: RE-REV19-0007

Svar på revisionsfrågor

Vilka uppdrag och mål finns för verksamheten?
Inom Hälsovalsstaben finns flera verksamheter. Uppdragen regleras bland annat i tandvårdslagen, hälso- och sjukvårdslagen samt lagen om valfrihetssystem. Enheten ingår i regionstyrelsens verksamheter och uppdragen framgår av regionstyrelsens verksamhetsplan och Hälsovalsstabens verksamhetsplan. Vår bedömning är att det finns tydliga uppdrag för verksamheten. I Hälsovalsstabens verksamhetsplan framgår inte egna mål för verksamheten förutom indikatorer för personal. Verksamhetsmålen bör kunna utvecklas.

Hur ser återrapportering och uppföljning ut?
Hälsovalsstaben följer regionens uppföljningsprocess. Tandvården ingår inte längre i Hälsovalsstabens verksamhetsberättelse för 2018 och tandvården rapporteras i ett separat dokument. Av Hälsovalsstabens verksamhetsplan för 2019 framgår inte tandvårdens verksamhet.

Finns det styrande dokument och riktlinjer för verksamheten?
Fullmäktiges inriktningsdokument för bedrivande av primärvård i Sörmland behöver uppdateras. Inriktningsdokumentet stämmer inte helt med nuvarande hantering av primärvårdens ersättningsgrunder. Det utgör också grunden för regelboken som regionstyrelsen årligen beslutar om. Regelboken reglerar styrning av och ersättningar till vårdcentralerna utifrån bland annat ekonomiska och avtalsmässiga grunder.

Fullmäktige behöver också besluta om ett nytt program för privata utförare under denna mandatperiod. Rapportering av privata utförare enligt fullmäktiges program bör bli tydligare.

Finns det dokumenterade rutiner för verksamhetens processer? Tillämpas rutinerna?
Vår bedömning är att i stort finns det dokumenterade rutiner för verksamhetens processer och att rutinerna tillämpas.

Hur säkerställs tillfredsställande intern styrning och kontroll i rutinerna?
Hälsovalsstabens styrning genom Hälsovalsberedningen var tydlig. Från och med 1 januari 2019 avskaffades hälsovalsberedningen. Enligt regionstyrelsens protokoll kommer styrelsen att arbeta utifrån en ny process för beslutsärenden. Det är viktigt att säkerställa politiskt styrning av verksamheten.

Inköpsenheten är involverad i upphandling av privata utförare som grundar sig nationell taxa samt tandvården. Detta ser vi som ett sätt att säkerställa kunskapen om upphandlingsprocessen. Av regionstyrelsens internkontrollplan framgår kontrollmål för tre områden inom Hälsoval. Dessa avser kontroll av ersättning till privata utförare samt rätta parametrar för utbetalning till primärvården. Tandvården gör egna kontroller av utbetalningsunderlag.

Följer beslutsordningen gällande lagstiftning och delegation?
Vår bedömning är att regionstyrelsens delegationsordning följs i allt väsentligt.

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Diarienummer: RE-REV19-0007

Bakgrund

Landstingen ansvarar i egenskap av sjukvårdshuvudmän för att organisera hälso- och sjukvården utifrån befolkningens behov enligt hälso- och sjukvårdslagen.[1] Staten ansvarar övergripande för hälso- och sjukvården utifrån syfte att uppnå en god vård på lika villkor genom lagstiftning, kunskapsstyrning och tillsyn. Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), patientlagen (2014:821) innehåller grundläggande och övergripande bestämmelser på hälso- och sjukvårdsområdet. Patientsäkerhetslagen (2010:659) reglerar skyldigheten för vårdgivare att bedriva ett systematiskt patientsäkerhetsarbete. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ansvarar för tillsyn över bland annat hälso- och sjukvård och hälso- och sjukvårdspersonal.

Valfrihetssystem inom primärvården är obligatoriskt sedan 2010[2] och finns därför i samtliga landsting och regioner. Med valfrihetssystem avses ett förfarande där den enskilde har rätt att välja den leverantör som ska utföra tjänsten och som en upphandlande myndighet godkänt och tecknat kontrakt med enligt lag[3]. Från och med 2015 gäller det att Sveriges befolkning har rätt att fritt söka öppenvård enligt patientlagen.

Införande av vårdval utöver primärvård är frivilligt och har därför införts i olika omfattning inom Sverige. Inom all annan hälso- och sjukvård beslutar landstingen/regionerna om vårdvalssystemet ska införas och inom vilka områden, vilka krav som ska ställas och hur ersättningen ska utformas. Region Sörmland har tre införda valfrihetssystem: Primärvård, allmäntandvård till barn och unga vuxna samt tandreglering för barn och unga vuxna[4].

Landstingen övertog det direkta kostnadsansvaret från staten för ersättning till privata läkare och fysioterapeuter anslutna till Försäkringskassan under 1994. Ett särskilt ersättningssystem för de privata läkarna och fysioterapeuterna regleras genom förordning om läkarvårdsersättning (LOL)[5] och ersättning för fysioterapi (LOF)[6], så kallad *den nationella taxan.* Förordningarna reglerar bland annat ersättningsbeloppen till de vårdgivare som omfattas av LOL och LOF.

Motiv, syfte och revisionsfrågor

Enligt revisionsplanen bedöms granskning av Hälsovalsstaben vara motiverad utifrån det utökade uppdraget, bland annat med ansvar för avtal med upphandlade privata vårdgivare inom olika medicinska områden. Inom Hälsovalsstaben har antalet anställda också ökat under senare år. Vid ändringar finns det en risk för otydligheter i uppdrag eller ansvar som kan leda till exempelvis befogenhetskonflikter och obehörigt beslutsfattande.

[1] Hälso- och sjukvårdslag (2017:30), kap 7 § 2
[2] Hälso- och sjukvårdslagen § 5
[3] Svensk författningssamling, Lag (2008:962) om valfrihetssystem
[4] Sveriges Kommuner och Landsting, LOV 2018-07-06
[5] Förordningen (1994:1121) om läkarvårdsersättning
[6] Förordningen (1994:1120) om ersättning för fysioterapi

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Diarienummer: RE-REV19-0007

Enligt revisionsplanen är syftet med granskningen att klargöra vilka uppdrag enheten har samt vilka mål och riktlinjer som gäller för verksamheten. Om landstingsstyrelsen säkerställer att verksamheten bedrivs enligt fattade beslut och med tillfredsställande intern styrning och kontroll.

Granskningen ska ge svar på:

- ✓ Vilka uppdrag och mål finns för verksamheten?
- ✓ Finns det styrande dokument och riktlinjer för verksamheten?
- ✓ Tillämpas rutinerna?
- ✓ Finns det dokumenterade rutiner för verksamhetens processer?
- ✓ Hur ser återrapportering och uppföljning ut?
- ✓ Hur säkerställs tillfredsställande intern styrning och kontroll i rutinerna?
- ✓ Följer beslutsordningen gällande lagstiftning och delegation?

Avgränsning

Granskningen avser Hälsovalsstaben under landstingsstyrelsen. Granskningen omfattar inte landstingsbedrivna primärvården under Primärvårdsnämnden eller folktandvården som bedrivs av Folktandvården Sörmland AB.

Metod

Granskningen innebär en kartläggning av Hälsovalsstabens uppdrag och mål bland annat utifrån lagstiftning och landstingets styrande dokument. Vi har intervjuat hälsovalschefen och medarbetare inom Hälsovalsenheten, Inköp och Ekonomi. Verifiering av rutiner har skett bland annat genom intervjuer, stickprov i redovisningen och uppföljning av beslut. Granskningen har genomförts under perioden december 2018- mars 2019 och avser främst år 2018:s redovisning och rapportering.

Vi har inte granskat avtal med leverantörerna. Vi har följt upp vissa rekommendationer av tre tidigare granskningar; Rapport från förstudie avseende Hälsoval – Hälsovalskansli[7], Rapport över genomförd granskning av hanteringen av avtal och etablering för privata vårdgivare[8] och Granskning avseende Tandvårdsenheten – uppdrag och mål[9]. Granskningsanteckningar har överlämnats till de intervjuade för faktaavstämning och synpunkter på anteckningarna har beaktats i denna rapport.

[7] RE-REV10-031
[8] RE-REV08-011
[9] RE-REV10-003

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Styrande dokument och beslut

Landstingsstyrelsens reglemente

Enligt landstingsstyrelsens reglemente[10] ansvarar styrelsen för landstingets överenskommelser/beställningar av hälso- och sjukvård inom primärvården, privata vårdgivare och Folktandvården i Sörmland AB. Styrelsen ansvarar också för landstingets arbete med inköp och upphandling samt beslutar om tandvårdsfrågor ur ett befolkningsperspektiv.

Hälsovalsberedningens reglemente

Landstingsstyrelsen har beslutat om ett reglemente för landstingsstyrelsens hälsovalsberedning[11]. Enligt reglementet arbetar beredningen på landstingsstyrelsens uppdrag. Beredningen ska bereda förslag på ärenden till landstingsstyrelsen som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet inom hälsoval inklusive tandvården. Beredningen ska följa utvecklingen inom hälsoval och bereda förslag till regelbok och förslag till godkännande av leverantörer. Detta gäller även tandvårdsärenden. Vidare ska beredningen även bereda och följa upp ärenden som rör privata vårdgivare upphandlade enligt lagen om offentlig upphandling samt sådana som ersätts enligt nationell taxa respektive vårdavtal. Vägledande i beredningens arbete ska vara att stimulera kontinuerliga kontakter och samråd mellan ovan nämnda aktörer samt förbättra patientmedverkan och patientinflytande inom Hälsovals verksamhet.

Landstingsstyrelsen hade en hälsovalsberedning under 2018. Beredningen arbetade med ärenden som avser hälsoval enligt reglementet. Enligt Hälsovalsberedningens protokoll har beredningen haft fyra sammanträden under 2018 och hälsovalschefen har deltagit i samtliga möten. Av protokollen framgår att hälsovalschefen har informerat om aktuella frågor i verksamheten. Det framgår inte av protokollen i vilken utsträckning frågor kring tandvården har behandlats i beredningen. Beredningen har behandlat yttrande över motion avseende barnhälsovården. Beredningens ansvar för barnhälsofrågor framgår inte av hälsovalsberedningens reglemente som beslutades under 2016.

Hälsovalsberedningen lämnade förslag till landstingsstyrelsens beslut om Regelbok 2019 för bedrivande av primärvård i Region Sörmland i oktober 2018. Landstingsstyrelsen beslutade om regelboken för 2019 i sitt sammanträde i oktober 2018[12]. Av beslutet framgår totalt tre beslutspunkter och två av dessa avser regelboken, punkt ett och tre. Punkten två i protokollet avser resultathantering där en del av det ekonomiska överskottet, 17 mnkr, utbetalas som kompensation för ökat åtagande exempelvis ökade antal besök, avgiftsfrihet och utökade öppettider till primärvården. Enligt hälsovalschefen avser det ekonomiska överskottet

[10] Landstingsfullmäktige § 103/17, Reglemente för landstingsstyrelsen
[11] Landstingsstyrelsen § 101/16, Revidering av reglementet för finans- och regionalutvecklingsutskottet samt för hälsovalsberedningen
[12] Landstingsstyrelsen § 186/18, Regelbok 2019 för bedrivande av primärvård i Landstinget Sörmland

prognosen. Fördelningen sker utifrån antalet listade per vårdcentral med 60 kr/listad. För denna punkt finns inte ytterligare underlag och ärendet beskrivs inte i underlaget för beslut. Enligt uppgift från Hälsovalsstaben behövdes det inte ytterligare underlag. Hälsovalschefen har informerat om beslutspunkten två på landstingsstyrelsens sammanträde den 30 oktober när beslutet togs.

Generellt ska protokollet innehålla uppgift om vilka ärenden som handlagts. Detta kan uppfyllas i vissa fall med att ärendena rubriksätts i protokollet eller fakta om omständigheter.

Regionstyrelsen beslutade om att landstingsstyrelsens hälsovalsberedning upphör från och med 1 januari 2019[13]. Enligt protokollet kommer styrelsen att arbeta enligt en ny process för beslutsärenden utan utskotts och beredningars sammanträden inför styrelsesammanträdena.

Revisionens kommentarer
Det är viktigt att ett protokoll innehåller beslutspunkter och underlag som uppfyller kraven.

Fullmäktiges program för privata utförare

Syftet med programmet är att lyfta fram frågorna om uppföljning och insyn till en politisk strategisk nivå för att fastställa grundkrav, omfattning, struktur och ansvar samt krav på återkoppling till allmänheten. Kravet på program gäller särskilt när verksamheter upphandlas men kan också innehålla strategier för den egna verksamheten om den agerar i konkurrens med privata utförare. Programmet ska gälla inom alla verksamhetsområden exempelvis hälso- och sjukvård, kultur och fritid, kommunikationer m.m. Programmet bör omfatta de kommunala verksamheter som riktar sig till och rör medborgarna.[14]

Landstingsfullmäktige har beslutat om *Program för uppföljning av och insyn i verksamhet som utförs av privata vårdgivare* i landstingets budget 2016[15] som framgår av en bilaga. Av protokollet framgår det att detta ingår i beslutsunderlag men beslutsparagraf saknas. Enligt kommunallagen ska fullmäktige för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. Av programmet ska det bland annat framgå hur fullmäktiges mål och riktlinjerna ska följas upp och hur allmänhetens insyn ska tillgodoses[16].

Programmet anger att fullmäktige fastställer inriktningsmål som gäller för landstingets samtliga verksamheter, även de som drivs av privata utförare. Utifrån dessa övergripande mål fastställer varje nämnd ett antal effektmål, indikatorer och nyckeltal avsedda att användas för

[13] Regionstyrelsen § 4/19, Avveckling av styrelsens utskott och beredningar
[14] Sveriges Kommuner och Landsting, Program för uppföljning och insyn av verksamhet som utförs av privata utförare
[15] Landstingsfullmäktige, § 102/15, Mål och budget 2016-2018
[16] Kommunallag (2017:725), 5 kap. 3 §

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

att följa om verksamheten bedrivs och utvecklas enligt inriktningsmålen. Vidare anges att varje nämnd ansvarar för att återrapportera måluppfyllelse och resultat kopplat till målen som görs vid delårsuppföljningar samt i årsredovisningen.

Enligt programmet ska varje nämnd utarbeta en årlig plan för när och på vilket sätt avtal och verksamhet ska följas upp. Planen ska bifogas nämndens verksamhetsplan och redovisas i samband med delårsrapportering och årsredovisning. Planen ska innehålla följande:

- En sammanfattande beskrivning av nämndens uppföljningsansvar
- Vad som ska följas upp
- Vilka former av uppföljning som kommer att tillämpas (exempelvis tillsyn, verksamhetsuppföljning, avtalsuppföljning)
- Vem eller vilka som ansvarar för att genomföra uppföljningarna
- Särskilda granskningsområden under året
- Tidplan
- Former för återkoppling av resultat till nämnden, utförare och allmänheten

En plan för uppföljning av privata vårdgivare redovisas i landstingsstyrelsens verksamhetsplan för 2018[17]. Landstingsstyrelsen rapporterar bland annat hur arbetet fortgår med uppföljningar och utveckling samt särskilda granskningsområden vid delår 2018. Vi har inte tagit del av landstingsstyrelsens verksamhetsberättelse för 2018. Av planen framgår inte några effektmål, indikatorer eller nyckeltal. Landstingsstyrelsen har i sin verksamhetsplan för 2018 ett antal indikatorer men det framgår inte om dessa tillämpas vid uppföljning av privata vårdgivare.

Uppföljningen avser de cirka 100 privata vårdgivare, exempelvis läkare med nationell taxa, kiropraktorer och fysioterapeuter. Vi har inte kunna finna att uppföljningen återrapporteras till fullmäktige.

Kommentarer
Det är oklart vilka andra privata utförare inom Region Sörmland som bör ingå i denna uppföljning. Vi rekommenderar att regionen säkerställer att alla privata utförare rapporteras och hanteras enligt programmet.

Landstingsfullmäktige beslutade om ett Program för uppföljning av och insyn i verksamhet som utförs av privata vårdgivare under 2016 i landstingets budget för 2016. Programmet ingick i budgetärendet som en bilaga men det framgick inte beslutsparagraf för programmet, dvs. att landstingsfullmäktige beslutade tydligt om landstingets budget men inte programmet. Det är viktigt vid landstingsstyrelsens ärendehantering att man säkerställer att beslutsärenden framgår tydligt av protokollen.

[17] Landstingsstyrelsen § 2013/17, Landstingsstyrelsens verksamhetsplan med budget 2018-2020

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Enligt kommunallagen ska fullmäktige för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. Detta innebär att Region Sörmlands fullmäktige behöver besluta om ett program under nuvarande mandatperiod.

Då har fullmäktige möjlighet att besluta om vilken återkoppling man önskar till fullmäktige under mandatperioden, hur ofta och med vad. Det kan exempelvis vara strategiska mål och riktlinjer som ger inriktning för styrning. Det är också viktigt att detta program genomsyrar de nya avtalen som regionen upprättar.

Vi rekommenderar att regionen överväger möjligheten att återrapportera uppföljningen till fullmäktige. Idag sker rapportering enbart till regionstyrelsen.

Inriktningsdokument för Primärvården i Landstinget Sörmland

Landstingsfullmäktige har beslutat om reviderat inriktningsdokument för primärvården i Sörmland[18]. Enligt dokumentet är syftet med inriktningsdokumentet att klargöra de politiska målen, inriktningen och visionen för primärvården i Sörmland samt att ge underlag till formulering av beställning av primärvård i länet. Av regelboken framgår det styrande dokument. Nuvarande hantering av grundprinciper för ersättningsmodellen är inte helt enligt inriktningsdokumentet.

Vi har noterat att enligt regionstyrelsen kallelse den 12 februari 2019 får regiondirektören i uppdrag att utreda primärvårdens grunduppdrag och arbetet ska vara avslutat senast den 31 mars 2020 för att finnas med som en del i budget för år 2021.

Kommentarer
Landstingsfullmäktige beslutade om inriktningsdokument för Primärvården under 2012. Förutsättningar som beskrivs i inriktningsdokumentet stämmer inte helt med nuvarande hantering av ersättningar. Detta styrande dokument behöver uppdateras.

Vi har noterat att ett antal nationella och regioninterna utredningar pågår som kan påverka styrning och uppföljning av privata utförare.

[18] Landstingsfullmäktige § 46/12, Reviderat inriktningsdokument för Primärvården i Landstinget Sörmland

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Diarienummer: RE-REV19-0007

Landstingsstyrelsens delegationsordning

Landstingsstyrelsen har delegerat[19] till hälsovalschefen:

- ✓ Beslut om samverkansavtal med privatpraktiserade läkare och fysioterapeuter med finansiering enligt nationella taxan, vilken regleras i lag (SFS 1993:1651) om läkarvårdsersättning och lag (SFS 1993:1652) om ersättning för fysioterapi samt rätt att avslå ansökan om samverkansavtal.
- ✓ Beslut om vikariat för privatpraktiserade läkare och fysioterapeuter.
- ✓ Rätt att teckna avtal med vårdgivare enligt lag om vårdvalssystem (LOV).
- ✓ Beslut att initiera upphandling av privata vårdgivare med ett kontraktsvärde upp till 100 prisbasbelopp inom Hälsoval Sörmland.

Av regionstyrelsens delegationsordning för 2019 framgår oförändrad ordalydelse gällande hälsovalsstabens verksamhet.

Enligt informationen från enheten för Privata vårdgivare samt Inköp undertecknar inköpschefen avtal avseende privata vårdgivare. Detta stämmer inte med regionstyrelsens delegationsordning.

Landstingsstyrelsen har delegerat till chefen för tandvårdsenheten:

- ✓ Beslut enligt regionens tandvårdsstöd.

Vi har noterat att landstingsstyrelsen beslutade om Regelbok för 2018 att bidrag för innovationstänkande vid etablering av nya modeller/arbetssätt/innovationer som gynnar primärvården generellt över 200 000 kr beslutas av landstingsstyrelsen. Även regelbok för 2019 har samma formulering, under punkt 3.3. Regleringen framgår inte av regionstyrelsens delegationsordning.

Enligt regelboken under punkt 1.1.2 ska vårdgivare teckna ett avtal med Regionen för varje vårdcentral. Det är regionsstyrelsen som beslutar om uppsägning av avtal. Regleringen framgår inte av regionstyrelsens delegationsordning.

Kommentarer
Vi rekommenderar att regionstyrelsen harmoniserar rätten att underteckna avtal inom valfrihetssystemen och delegationsordningen.

Vidare rekommenderar vi att regionstyrelse överväger behovet av reglering enligt Regelboken i sin delegationsordning.

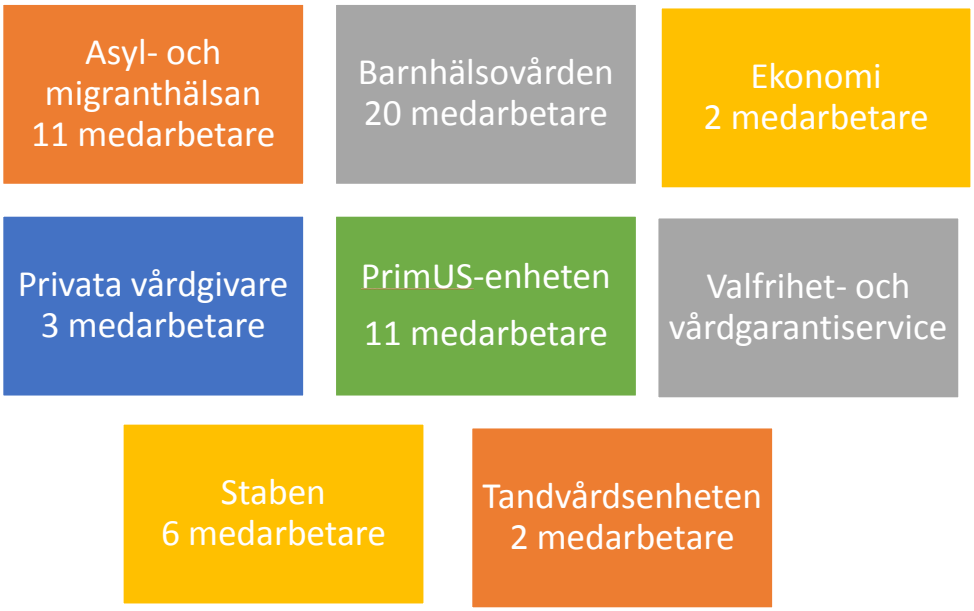
[19] Landstingsstyrelsen § 8/17, landstingsstyrelsens delegationsordning för 2017

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Diarienummer: RE-REV19-0007

Organisation

Hälsovalsstabens organisation utifrån informationen som kommer från elektronisk katalog i Sörmland (ekS) i december 2018.

Hälsovalschefen leder arbetet i Hälsovalsstaben med hjälp av totalt 55 medarbetare i december 2018. Hälsovalsstaben, har bredare uppdrag än namnet anger, bedriver bland annat barnhälsovården, verksamhetutveckling inom primärvården, upphandling av vårdgivare, administrerar ersättningar till vårdgivare inom primärvård och tandvård samt följer upp avtalen.

Enligt hälsovalschefen kan Hälsovalsstabens uppdrag påverkas utifrån den utredningen som pågår inom hälso-och sjukvården. Utredningen handlar bland annat om hälso- och sjukvårdens uppgifter och uppdrag inom Region Sörmland. Enligt uppgift från budgetchefen pågår det en utredning av delar av nuvarande Hälsovalsenhetens uppdrag.

Hälsovalsstabens personalkostnader och budget redovisas under regiondirektörens staber och regionstyrelsen.

	Utfall 2018	Budget 2018	Utfall 2017	Utfall 2016
Personalkostnader	35 070 tkr	31 924 tkr	26 981 tkr	18 647 tkr

Vi har översiktigt granskat Hälsovalsstabens redovisning. Vår granskning visar att under Hälsovalsstaben redovisas intäkter för personalkostnader avseende barnhälsovården, PrimUS samt personalkostnader för Samlad redovisning. Detta innebär att kostnaderna belastar Hälsovals budget. Enligt ekonomen avser vissa av personalkostnaderna arbetsuppgifter som

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

behövs för att primärvården ska fungera bland annat som apotekare och studierektor. Det finns kostnader som ersättning för fysioterapeut och läkemedelskostnader bokförda. På kostnadskonto Övriga resekostnader redovisas intäkter.

Kommentarer
Vi rekommenderar att enheten säkerställer att kostnaderna redovisas under korrekt kostnadsställe och att intäkter och kostnader redovisas separat då nettoredovisning inte är enligt god redovisningssed.

Enheternas uppdrag och verksamheternas budget och utfall redovisas nedan.

Uppdrag och mål

Asyl- och migranthälsa

Region Sörmland ansvarar för hälso- och sjukvård för samtliga asylsökande, nyanlända och papperslösa i Sörmland. Enligt verksamhetsplan för 2018 är enhetens primära uppgift att erbjuda asylsökande boende på Migrationsverkets asylboenden hälsoundersökning som syftar till att hitta personer som är i behov av hälso- och sjukvård samt smittskyddsåtgärder. Asylsökande, nyanlända och papperslösa i Sörmland ska erbjudas samma hälso- och sjukvård samt tandvård som övriga folkbokförda i Sörmland.

Bestämmelser om vilken personkrets som omfattas av landstingens skyldighet att erbjuda hälso- och sjukvård finns i hälso- och sjukvårdslagen (HSL), i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. och lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.

Av Hälsovalsstabens delårsrapport 2018 framgår inte rapportering av enhetens verksamhet men enhetens uppdrag utan målsättningar beskrivs i Hälsovalsstabens verksamhetsplan. Asyl- och migranthälsans uppdrag rapporteras tydligt i Hälsovalsstabens verksamhetsberättelse för 2018.

Verksamhetens budget hanteras centralt, dvs. intäkter från staten och kostnader för verksamheten matchas med varandra så att resultat blir noll. Personalkostnader och utförd verksamhet redovisas i denna budget.

För asylverksamheten inklusive tandvård var beräknad budget för 2018 totalt 56,5 mnkr och utfall 38,1 mnkr. Enligt redovisningen har Region Sörmland mottagit statsbidrag under 2018, totalt 55,6 mnkr.

Syfte med denna redovisning är att ge en bild av enhetens uppdrag. Vi har granskat enbart budgetuppföljning, redovisning och rapportering av verksamheten.

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Barnhälsovården

Av Hälsovalsstabens verksamhetsplan för 2018 framgår att enheten har två uppdrag. Det första uppdraget avser utvecklings-, utbildnings- och kvalitetssäkring avseende barnhälsovård som bedrivs i Sörmland. Detta innebär att följa sörmländska barns hälsa och tillgång till barnhälsovård samt att verka för en jämlik och rättvis barnhälsovård. Det andra uppdraget avser klinisk verksamhet vilket innebär att vara konsult och remissinstans för frågor som rör föräldrastöd, barns utveckling och hälsa, riktade insatser samt handledning i det ordinarie mödra- och barnhälsovårdsarbetet av MBHV-psykologer (mödra- och barnhälsovården).

Arbetet med barnhälsovården har tidigare bedrivits inom hälso- och sjukvården men flyttats organisatoriskt till Hälsovalsstaben under 2018.

Av Hälsovalsstabens delårsrapport 2018 framgår inte någon rapportering av barnhälsovårdens verksamhet men enhetens uppdrag utan målsättningar beskrivs i Hälsovalsstabens verksamhetsplan. Däremot rapporteras Barnhälsovårdens verksamhet tydligt i Hälsovalsstabens verksamhetsberättelse för 2018.

Barnhälsovården verksamhets- och personalkostnader redovisas under Hälsoval, exempelvis lokalkostnader för familjecentraler. Personalkostnaderna kostnadsförs delvis under Hälsoval och överförs som intäkter till Hälsovalsstabens kostnadsställe.

Syfte med denna redovisning är att ge en bild av enhetens uppdrag. Vi har granskat enbart budgetuppföljning, redovisning och rapportering av verksamheten.

Ekonomienheten

Enheten administrerar ersättningar till 28 vårdcentraler i Sörmland enligt regelbok för bedrivande av primärvård i Region Sörmland, avtal och lagen om valfrihetssystem inom primärvården. Vårdcentralerna ersätts utifrån ersättningsmodell med både fasta och rörliga delar. Ersättningen grundar sig bland annat på antal listade personer vid vårdcentral, prestationer, socioekonomiska förhållanden, kvalitetsindikatorer (exempelvis tillgänglighet och hälsofrämjande arbete) samt tilläggsuppdrag. Uppdraget framgår av landstingsstyrelsens budget och Hälsovalsstabens verksamhetsplan för 2018.

Ersättningar till vårdcentralerna grundar sig på information ur olika källor. Exempelvis information för den fasta delen av ersättningen kommer från folkbokföringen och listade personer från vårdcentral med hjälp av IT-stöd ListaIn. Besöken registreras i patientsystemet System Cross på vårdcentralerna. Anvisningar för registrering av patientbesök i System Cross finns. Ekonomen bedömer att informationen för den fasta delen av ersättningen är tillförlitlig.

Grunden i Hälsovalsmodellen är listersättning. Espri, IT-stöd, genererar en fil med information om utbetalningens innehåll och storlek från Regionen till respektive vårdcentral. Inga inbyggda kontroller finns i IT-stödet och inga systematiska kontroller görs av

informationen. Eventuella felregistreringar kan få ekonomiska konsekvenser för utförarna. Till processen bör finnas dokumenterade rutiner och en systematisk återkommande dokumenterad kontroll av registrerade val, utförd av någon annan än den som registrerar. Den rörliga delen grundar sig bland annat avtal och tilläggsuppdrag.

Ekonomen gör en rimlighetsbedömning av underlaget utifrån hur tidigare månader har sett ut. Ekonomen godkänner utbetalningen och skickar filens information till Samlad Redovisning som verkställer utbetalningen. Dokumenterade rutiner finns i form av körschema för ersättningar. Utbetalningar till vårdcentralerna sker månadsvis och uppgår till ca 98 mnkr per månad.

Huvudregeln enligt attestreglementet[20] kräver att alla externa utbetalningar har både godkänd prestation och beslutattest, dvs. minst två personer ska kontrollera transaktionen. Attestreglementet anger också att avvikelser från detta kan vara nödvändiga om det inte finns mer än en person på arbetsplats som har tillräcklig insikt för att kunna utföra en meningsfull kontroll. Om kraven på flera personer i kontrollkedjan måste uteslutas ska beslut fattas om andra kompletterande kontroller exempelvis stickprov i efterhand. Underlaget som går till Samlad Redovisning bör attesteras av två personer.

Även den digitala vårdaktören registrerar sina besök i System Cross vilket leder till att Region Sörmland fakturerar vårdtagarens region. Enligt ekonomen följer Region Sörmland SKL:s nationella prislista för fakturering, dvs. 650 kr/besök. Ersättningen till den digitala vårdaktören sker i samband med utbetalning av primärvårdsersättningar. Administrationsavgift på 5 % för 2019 (10 % för 2018) dras av från ersättningen vilket regleras i Regelboken. Om vårdtagarens hemregion bestrider fakturan då sker avräkning vid ersättningar till den digitala vårdaktören.

Regionfullmäktige beslutade om att ta ut patientavgifter för digitala vårdkontakter (distanskontakt med ljud och bild) från och med den 1 juli 2019[21], patientavgifter för läkarbesök är 100 kr och på annan nivå 0 kr inom primärvården. Detta är enligt rekommendation från Sveriges kommuner och landsting, SKL. I dagsläget har Region Sörmland avgiftsfri primärvård.

Av landstingsstyrelsens internkontrollplan framgår ett kontrollområde avseende Hälsovals ersättningar. Kontrollen avser om systemet Espri har rätt avgifter enligt regelboken. Vid landstingsstyrelsens delårsbokslut 2018[22] rapporterades det att kontroll har skett av alla typkoder och grupptyper där pris ligger för grund till utbetalning.

[20] Landstingsfullmäktige § 62/07, Attestreglemente
[21] Regionsfullmäktige § 6/19, Patientavgift för digitala vårdkontakter
[22] Landstingsstyrelsen § 146/18, Landstingsstyrelsens delårsrapport 2018

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Kommentarer
Det är viktigt att säkerställa informationen som leder till utbetalningen. Hälsovalsstaben gör kontroller av att systemet Espri har rätt ersättningsgrunder enligt landstingsstyrelsens internkontrollplan. Detta innebär att Hälsovalsstaben kontrollerar att landstinget betalar utifrån korrekta parametrar till vårdcentralerna, vilket är bra.

Hälsovalsstaben bör inte enbart förlita sig på de kontroller som respektive handläggare på vårdcentralerna gör i systemen utan att genomföra egna kontroller som köpare av vård. Till denna process bör det finnas dokumenterade rutiner och en systematisk återkommande dokumenterad kontroll av underlagen.

Vi rekommenderar att Hälsovalsstaben överväger att genomföra egna kontroller av underlagen samt dokumentera rutinerna.

Budget och utfall för ersättningar till vårdcentraler redovisas under Hälsoval i regionens resultaträkning, se vidare under Valfrihet inom primärvården – Hälsoval Sörmland.

Personalkostnader kostnadsförs delvis inom Hälsoval, dvs. överföringar från Hälsoval till Hälsovalsstaben.

Privata vårdgivare

Enligt Hälsovalsstabens verksamhetsplan för 2018 ansvarar enheten för vårdgivare som bedriver verksamhet utifrån Lag om läkarvårdsersättning, Lag om ersättning för fysioterapi samt upphandlade avtal enligt Lag om offentlig upphandling. Enheten rapporterar i Hälsovalsstabens delårsrapport och verksamhetsberättelse 2018 för sina uppdrag.

Enheten administrerar ersättningar till vårdgivare som bedriver verksamhet utifrån lag om läkarvårdsersättning, lag om ersättning för fysioterapi samt upphandlade avtal enligt lag om offentlig upphandling. Villkoren för att bedriva vård med etablering regleras i ovanstående lagar förutom offentlig upphandling där landstinget bestämmer villkoren. Det finns äldre avtal som löper utan upphandling och dessa kommer successivt att upphöra. Lagen om läkarvårdsersättning och lagen om ersättning för fysioterapi reglerar landstingens ansvar för den vård som ges enligt förordningen om läkarvårdsersättning respektive förordningen om ersättning för fysioterapi. Vi har inte granskat avtalen.

I december 2018 var det ca.100 privata vårdgivare som enheten administrerade ersättningar till. Det finns dokumenterade rutiner för administrering av ersättningar med hjälp av IT-stödet, Privera. IT-stödet ägs av Västra Götalandsregionen och nio regioner använder och samverkar kring systemet. Privera är ett system för att beräkna ersättning till privata vårdgivare för de besök de utfört. Ersättningarna grundar sig på nationell taxa. En person från Samlad Redovisning har uppdrag att vara delaktig i processen för utbetalning av ersättningar.

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Personalkostnader för denna tjänst redovisas under budgeten för privata vårdgivare. Enhetenschefen attesterar kostnaderna.

Enligt lag om ersättning för fysioterapi har en fysioterapeut möjlighet att överlåta sin verksamhet och möjliggöra för någon annan fysioterapeut att få ingå samverkansavtal med landstinget. Landstinget ska då publicera en ansökningsinbjudan om att få ingå samverkansavtal genom annons i en elektronisk databas eller genom annons i någon annan form som möjliggör effektiv konkurrens. Enligt uppgift från enhetschefen sker annonsering vid ny upphandling.

Hälsovalsstaben har tagit fram en rutin för ett strukturerat arbete med fördjupande uppföljningar hos privata vårdgivare. Uppföljningen, som avser kiropraktorer och naprapater, har genomförts under 2018 rapporteras i Hälsovalsstabens verksamhetsberättelse 2018.

Den fördjupade uppföljningen omfattade platsbesök, journalgranskning och analys av statistik. Resultatet visade att följsamheten till gällande avtal, lagar och medicinska riktlinjer varierar mellan vårdgivarna. Det finns vårdgivare som håller en hög nivå inom samtliga områden samt att det finns vårdgivare där brister har identifierats. Enligt uppgift gör enhetens personal platsbesök, anordnar utbildningar, begär handlingsplaner vid större avvikelser och kallar in bedömningsgruppen vid allvarliga händelser. De har också en löpande dialog med vårdgivarna både i grupp och individuellt.

Regionen Sörmland har en gemensam enhet tillsammans med Region Västmanland som hanterar regionernas inköp och upphandling. Enheten kallas Inköp och ligger organisatoriskt från och med 1 januari 2019 under Inköpsnämnden. Enheten för privata vårdgivare samarbetar med Inköp kring privata vårdgivarens avtal och upphandling enligt intervjuerna. De har gemensamma rutiner för detta, bland annat två genomgångar per år för att fånga in eventuella behov för upphandling. Avtalen framgår inte av regionens avtalsdatabas.

Inköpschefen skriver under avtal. Enligt regionstyrelsens delegationsordning är det hälsovalschefen som har delegation för beslut om samverkansavtal med privatpraktiserade läkare och fysioterapeuter med finansiering enligt nationella taxan samt rätt att avslå ansökan om samverkansavtal.

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Budget och utfall för ersättningar redovisas under övrig sjukvård i regionens resultaträkning. Landstingsstyrelsen har beslutat om budget för privata vårdgivare i sin budget[23].

Utfall 2018	Budget 2018	Utfall 2017	Utfall 2016
152 679 tkr	170 442 tkr	153 608 tkr	159 614 tkr

En positiv budgetavvikelse uppgår till 17 763 tkr för 2018.

Vi har tagit stickprov på redovisningen och vår bedömning är att redovisningen avser intäkter och kostnader för privata utförare. Enhetens personalkostnader förutom tjänst från SR redovisas under Hälsovalsstaben.

Av landstingsstyrelsens internkontrollplan framgår två kontrollområden avseende privata vårdgivare, kontroll av rätt fakturerade avgifter/kostnader enligt nationella taxan samt tecknade avtal och kontroll av att privata vårdgivarnas intäkter/kostnader är rätt periodiserade. Vid delårsbokslut 2018[24] rapporterades att inga avvikelser mot nationell taxa respektive gällande vårdavtal har noterats samt att inga periodiseringsavvikelser i Privera har noterats. Januari månads arvodesutbetalningar är uppbokade eftersom det är en månads eftersläpning i Privera.

Kommentarer
Revisionen ser positivt på att regionstyrelsen i sin riskbedömning har värderat områden och att kontroller genomförs.

Vi rekommenderar att regionen harmoniserar rätten att underteckna avtal inom samverkansavtal med privatpraktiserade läkare och fysioterapeuter med finansiering enligt nationella taxan och delegationsordningen. Det är viktigt att samtliga avtal är tecknade med korrekt juridisk person.

Region Sörmland bör göra en översyn av regionens privata utförare för att kunna tydliggöra ansvar för uppföljning och kontroll. Enligt hälsovalschefen pågår en utredning om uppdrag inom hälso- och sjukvården.

Primärvårdens utvecklingsenhet Sörmland (PrimUS) -enheten

Inom verksamheten finns studierektorer, fortbildningssamordnare och handledare för ST-forskningsprojekt samt en teamledare. Enheten stödjer och stimulerar klinisk patientnära primärvårdsforskning och primärvårdens kvalitéts- och utveckling genom utbildning, fortbildning och vidareutbildning av primärvårdens personal enligt Hälsovalsstabens verksamhetsplan.

[23] Landstingsstyrelsen § 203/17, Landstingsstyrelsens verksamhetsplan med budget 2018-2020
[24] Landstingsstyrelsen § 146/18, Landstingsstyrelsens delårsrapport 2018

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Enhetens uppdrag beskrivs på regionens interna webbsida, Insidan, att tillsammans med universitet och högskolor genom Akademiska vårdcentraler bedriva verksamhetsförlagd grundutbildning på hög nivå. PrimUS medverkar till goda förutsättningar för klinisk patientnära forskning i samverkan med Centrum för Klinisk Forskning Sörmland (CKFD) och Institutionen för Folkhälso- och vårdvetenskap/Allmänmedicin och Preventivmedicin i Uppsala.[25]

Enligt Regelboken kan vårdgivare söka bidrag för innovationstänkande vid etablering av nya modeller/arbetssätt/innovationer som gynnar primärvården generellt. Syftet är att skapa finansiering till mindre innovationsprojekt inom den sörmländska primärvården. Ansökan om bidrag skickas till PrimUS. Innovationsbidrag kan endast beviljas en gång för varje enskild innovation och avser upp till 200 000 kr för varje projekt. Enligt regelboken ska belopp överstigande 200 000 kr beslutas av regionstyrelsen.

Beslut om innovationsstipendium fattas av enhetschef PrimUS enligt protokoll för beslut. Kostnaderna faktureras till Region Sörmland och hälsovalschefen attesterar leverantörsfakturan. Enligt redovisningen har totalt ca 1,3 mnkr belastat Hälsovals budget under 2018 och bokförts på konto för övriga främmande tjänster, kontoklass sju. Vi har inte mottagit något dokumenterat regelverk för hantering och bedömning av ansökan.

Av regionstyrelsens delegationsordning framgår inte beslutsordning för stipendier.

Verksamheten med personalkostnader finansieras inom Hälsovals budget. Personalkostnader har kostnadsförts inom Hälsoval och intäktsförts inom Hälsovalsstaben.

Kommentarer:
Vi rekommenderar att Hälsovalsstaben upprättar regelverk för bedömning av stipendier. Ur uppföljningssynpunkt är det viktigt att säkerställa att kontotillämpning sker korrekt. Regionstyrelsen bör överväga att tydliggöra sin delegationsordning kring stipendierna.

Valfrihet- och vårdgarantiservice

Inga medarbetare har registrerats inom enheten. Frågor om väntetider och vilka regler som gäller för valfrihet, hanteras av andra enheternas personal. Det är cirka 30 inkommande samtal per dag.

Information om valmöjligheter i vården i Sörmland finns tillgängligt på 1177:s hemsida[26].

[25] http://insidan.dll.se/organisation/staber-och-regionovergripande-verksamheter/halsovalsstaben/primus-enheten/
[26] https://www.1177.se/Sormland/Regler-och-rattigheter/Valmojligheter-i-varden-i-Sormland/

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Vi har noterat att Valfrihet- och vårdgarantiservice inte framgår av Hälsovalsstabens verksamhetsberättelse för 2018. Enligt uppgift har PrimUS-enheten tagit över verksamheten.

Kommentarer
Uppgifter om Hälsovalsstabens organisation behöver uppdateras i regionens interna katalog, eKs.

Staben

Vi har valt att kalla en del av organisationen för staben. Hälsovalschefen har sex medarbetare direkt under sig. De arbetar på en övergripande nivå inom Hälsoval, förutom tandvård, och är inte organisatoriskt knuten till någon av de redovisade enheterna. Inom staben finns en verksamhetscontroller, utredare, samordnare, närvårdskoordinator, överläkare och dietist. Personalen är bland annat involverad i uppföljning och utvärdering av vårdcentralerna och privata vårdgivare. Personalkostnader ingår i Hälsovalsstabens budget.

Hälsovalsstabens rapportering

Hälsovalsstabens uppdrag framgår tydligt av Hälsovalsstabens verksamhetsplan 2018. Av planen framgår inte några indikatorer kring verksamhet. Två indikatorer finns för personal, sjukfrånvarotid och HME-index. Budget för verksamheten framgår inte av planen. Av Hälsovalsstabens verksamhetsberättelse för 2018 framgår rapportering av Hälsovalsstabens verksamhet under 2018 förutom tandvården. Under ekonomiperspektivet redovisas resultaträkning för Hälsoval men utfallet stämmer inte med redovisningen.

Kommentarer
Hälsovalsstabens egna indikatorer över den egna verksamheten bör utvecklas.

Av landstingsstyrelsens verksamhetsberättelse för 2018 framgår att ett arbete pågår kring hemtagning av 1177 telefonrådgivning. Hälsovalsstaben har fått i uppdrag för hemtagning/upphandling tillsammans med hälso- och sjukvården som tidigare tagit hand om avtalet.

Valfrihet inom primärvården – Hälsoval Sörmland

Enligt landstingsstyrelsens budget[27] är Hälsoval landstingets beställarenhet för primärvård. Hälsoval tar hand om avtal för etablering av vårdcentraler och följer upp verksamheten. En viktig förutsättning är att upprätthålla konkurrensneutralitet mellan olika aktörer. Syftet med Hälsoval är att uppnå bästa möjliga hälsa i befolkningen, att stärka patientens ställning, att öka tillgängligheten, att ge hälso- och sjukvård med god kvalitet, att tillgodose en hög patientsäkerhet samt att främja kostnadseffektivitet.

[27] Landstingsstyrelsen § 203/17, Landstingsstyrelsens verksamhetsplan med budget 2018-2020

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Diarienummer: RE-REV19-0007

Kommentarer
Hälsoval används som begrepp för Hälsovalsstaben.

Regionstyrelsen beslutar årligen om revidering av Regelbok för bedrivande av primärvård i Sörmland. Regionfullmäktige fastställer principiellt viktiga förändringar i Hälsovalsmodellen och beslutar om anslag för primärvården inom Region Sörmland. Hälsoval Sörmland innebär att landstingsfinansierad primärvård bedrivs av godkända privata eller offentliga vårdcentraler inom länet.

För att få bedriva vård inom Hälsoval Sörmland måste vårdgivaren bli godkänd av Region Sörmland. För att kunna bli godkänd ska vårdgivaren uppfylla ett antal krav och kunna erbjuda det grundåtagande som landstinget har beslutat om. Grundåtagandet motsvarar primärvårdsuppdraget som landstingsfullmäktige har fastställt[28]. Dessutom ska vårdcentralen utföra det uppdraget som finns formulerat i Regelbok för bedrivande av primärvård i Region Sörmland[29].

Hälsovalsstaben är Region Sörmlands enhet som administrerar modellen Hälsoval Sörmland. Hälsovalschefen godkänner nya vårdcentraler utifrån valfrihetssystem vilket är enligt regionstyrelsens delegationsordning. Regionens Inköpsenhet är enbart involverad vid bedömning av leverantörens ekonomiska resurser och ställning. Detta innebär om leverantören uppfyller de ekonomiska kraven som regionen har på leverantörerna. För övrigt hanterar Hälsovalsstaben upphandlingar enligt LOV för primärvården utan stöd från inköpsenheten. Leverantörerna redovisas inte i regionens avtalsdatabas.

Enheterna inom Hälsovalsstaben samarbetar med varandra, bland annat tar ekonomienheten hand om ersättningar till vårdcentraler baserad på registreringar och avtal, staben bidrar med uppföljning och kontroll samt PrimUS stöder primärvårdens utveckling och personalens utbildning.

Enligt landstingsstyrelsens budget för 2018 följer Hälsoval kontinuerligt upp verksamheten mot lagstiftning, nationella riktlinjer, vårdprogram och vårdöverenskommelser. Avtalsuppföljning sker genom årliga uppföljningsmöten med varje vårdcentral utifrån ett antal indikatorer sorterade utifrån Socialstyrelsens riktlinjer för God Vård. Hälsovalsstaben har utvecklat och vidareutvecklar modeller för uppföljning och utvärdering av vårdcentralerna, bland annat uppföljning med dialog. Vid dialogerna sker strukturerad uppföljning av bestämda indikatorer. Resultaten dokumenteras och redovisades tidigare på landstingets externa webbsida under Hälsoval. Numera redovisas informationen på Samverkanswebben[30] men länkarna fungerade inte vid granskningstillfället.

[28] Landstingsfullmäktige § 46/12, Reviderat inriktningsdokument för Primärvården i Landstinget Sörmland
[29] Landstingsstyrelsen § 186/18, Regelbok 2019 för bedrivande av primärvård i Landstinget Sörmland
[30] https://samverkan.regionsormland.se/for-vardgivare/halsoval/vardval-primarvard-halsoval/uppfoljning/ , 2019-03-07

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Enligt uppgift pågår arbetet med att åtgärda problemet. Länkarna fungerar inte när man är inloggad i regionens system. Däremot ska länkarna fungera utanför Region Sörmlands system. Vi har försökt vid flera tillfällen att följa de hänvisade länkarna utan resultat.

Kommentarer
Det är viktigt att informationen på hemsidor som valfrihetswebben, samverkanswebben samt regionens externa hemsida visas korrekt och är tillgänglig.

Enligt valfrihetssystemet ska den upphandlande myndigheten ta hänsyn till principerna om öppenhet, ömsesidigt erkännande och proportionalitet när systemet tillämpas. Den upphandlande myndigheten ska annonsera på den nationella webbplats som upprättats för ändamålet och förfrågningsunderlag ska tillsammans med annonsen finnas tillgängligt på webbplatsen. Sådan annonsering finns på valfrihetswebben[31]. Annonsering på webbplatsen avser läkarmottagningar utanför sjukhus. Av annonserna framgår inte inköpsdiarienummer för läkarmottagningarna.

Vi har noterat att från och med den 1 januari 2019 gäller nya regler för upphandling av välfärdstjänster där värde beräknas understiga 7,1 miljoner kronor. Det införs också en ny möjlighet att reservera upphandling av vissa välfärdstjänster till vissa organisationer[32]. Om eller på vilket sätt dessa regler påverkar enhetens upphandling är inte känd vid granskningstillfället.

På regionens externa webbsida, regionsormland.se och 1177.se finns det information om primärvården för medborgare; bland annat kontaktuppgifter, hur hälso- och sjukvården fungerar, rättigheter, hur man väljer eller byter vårdcentral eller om man vill jämföra vårdcentraler.

På Samverkanswebben[33] finns det information om att bedriva primärvård i Sörmland för vårdgivare.

[31] https://www.valfrihetswebben.se/annonser/halsoval-sormland/
[32] https://www.upphandlingsmyndigheten.se/aktuellt/nya-regler-for-upphandling-av-valfardstjanster-efter-arsskiftet/?&utm_source=nyhetsbrev&utm_medium=email&utm_term=&utm_content=&utm_campaign=Nyhetsbrev+konkurrens+och+valfrihet+vecka+04%2C+2019, 2019-02-04
[33] https://samverkan.regionsormland.se/for-vardgivare/halsoval/vardval-primarvard-halsoval/

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Diarienummer: RE-REV19-0007

Landstingsstyrelsen har beslutat om budget för Hälsoval i sin budget enligt nedan.

Tkr	Utfall 2018	Budget 2018	Utfall 2017	Utfall 2016
	1 457 813	**1 433 307**	**1 051 743**	**925 441**

En negativ budgetavvikelse på 24 506 tkr redovias för 2018 och avvikelsen avser läkemedel.

Satsning har skett på primärvården med 7 mnkr och en satsning som finansierats med statsbidrag med 3,5 mnkr. Enligt hälsovalschefen har vårdcentralerna mottagit ersättning för socioekonomiska grunder, höjd ersättning för vaccinationskostnader samt medel för utbildning av vissa yrkesgrupper som exempelvis fysioterapeuter.

Inom Hälsoval redovisas bland annat personalkostnader för barnhälsovården, asyl, primUS, ekonomi verksamhet.

Tandvårdsenheten

Målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen enligt tandvårdslagen. Varje landsting ska erbjuda en god tandvård åt dem som är bosatta inom landstinget och även i övrigt verka för en god tandhälsa hos befolkningen[34]. Styrelsen beslutar om tandvårdsfrågor ur ett befolkningsperspektiv enligt styrelsens reglemente.

Lagen beskriver bland annat att ett landsting får sluta avtal med någon annan om att utföra de uppgifter som landstinget och dess folktandvård ansvarar för men inte uppgifter som innebär myndighetsutövning. I planeringen och utvecklingen av tandvården ska landsting samverka med samhällsorgan, organisationer och enskilda. Landstingskommunerna ska samverka i tandvårdsfrågor som berör flera landstingskommuner. Det viktigaste samverkansforumet är SKL:s (Sveriges Kommuner och Landsting) tandvårdsnätverk där vd för Folktandvården Sörmland AB representerar Region Sörmland.

Enligt landstingets budget för 2018[35] lyfts god mun- och tandhälsa som en hälsofaktor som betyder mycket för medborgarens livskvalitet. Folktandvården har genom regelbundna kontakter med stora delar av befolkningen goda möjligheter att aktivt delta i ett övergripande folkhälsoarbete. Den förebyggande tandvården och samarbetet med barnhälsovård, förskola och skola utgör viktiga beståndsdelar i detta arbete.

Tandvårdsenhetens uppdrag framgår tydligt av landstingsstyrelsens verksamhetsplan med budget för 2018. Uppdraget framgår också av Hälsovalsstabens verksamhetsplan 2018.

[34] Svensk författningssamling, Tandvårdslag (1985:125)
[35] Landstingsfullmäktige § 127/17, Mål och budget 2018-2020

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

De uppgifter som landstinget och dess folktandvård ansvarar för beskrivs i tandvårdslagen som också ger landstinget särskilt ansvar för vissa patientgrupper och situationer. Tandvårdsenheten har hand om vissa övergripande tandvårdsfrågor i Region Sörmland.

Enheten ansvarar för administration och ersättningar till vårdgivare inom ramen för regionens tandvårdsstöd till vuxna, allmäntandvård för barn och ungdomar samt val och ersättningar vid tandreglering för barn och ungdomar. Den landstingsfinansierade tandvården utförs både av landstingets egen utförare, Folktandvården Sörmland och av privata utförare.

Landstingsstyrelsen har beslutat om budget 2018 för tandvård i sin budget. Av tabellen framgår utfall enligt redovisningen.

Tkr	Utfall 2018	Budget 2018	Utfall 2017	Utfall 2016
	204 730	**200 733**	**193 460**	**181 836**

Enligt redovisningen uppgår den negativa budgetavvikelsen för 2018 till 3 997 tkr. Av tandvårdens årsrapport framgår att kostnaden för tandvården för barn och unga vuxna har ökat under senare år till följd av demografiska förändringar. Tandvård till aslysökande och utvecklingsmedel som går direkt till Folktandvården Sörmland AB redovisas inte i denna budget. Tandvårdsstödet för vuxna uppgår till 35,9 mnkr.

Ersättningar till Folktandvården Sörmland AB uppgår totalt till ca.196 mnkr från tandvårdsbudgeten. Uppföljning av bolaget sker genom ägardirektiv och ingår inte i denna granskning.

Enheten har anvisningar och dokumenterade rutiner för uppföljning och kontroll av den tandvård som landstinget ersätter. Uppföljning av uppsökande verksamhet sker bland annat genom avvikelserapporter och verksamhetsberättelse. Reglering kring detta framgår av upphandlingsföreskrifter[36]. Uppföljning av allmäntandvård barn och unga vuxna sker huvudsakligen på uppgifter enligt vårdrapporter. Vid särskilda tillfällen kan också andra uppgifter begäras in. Uppföljningar kan ske planerat eller genom stickprov[37].

Av landstingsstyrelsens internkontrollplan för 2018 framgår inte något kontrollområde kring tandvårdens ersättningar.

Region Sörmlands webbutbildning om tandvårdsstöd är ett krav för att få utfärda underlag för tandvårdskort. Kommunansvarig administrerar uppgifter om särskilda boenden och personer som har rätt att utfärda underlag för tandvårdskort. Registrering sker med IT-stöd T99Webb.

[36] Upphandling av uppsökande tandvård Landstinget Sörmland, DU-UPP17-0290, Upphandlingsföreskrifter
[37] Upphandling av Avgiftsfri allmäntandvård till band och unga i Sörmland, DU-UPP17-0224, Allmänna villkor och krav

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Tandvårdsenhetens uppdrag omfattar att informera allmänhet, vårdgivare och kommuner om den tandvård som ligger inom tandvårdsenhetens ansvarsområden enligt landstingsstyrelsens verksamhetsplan med budget 2018 och Hälsovalsstabens verksamhetsplan.

Det pågår det arbete med regionens hemsidor och informationen i stort har flyttats till 1177.se. Av Region Sörmlands externa webbsida, som riktar sig till medborgare, framgår följande:

”Alla barn och unga vuxna, till och med det år de fyller 22 år, har rätt till avgiftsfri och regelbunden tandvård.

Vad kostar tandvård? Vad har man rätt till? Hur fungerar tandvårdsstödet? Hur ska man tolka räkningen från tandläkaren? Att förstå hur tandvården fungerar kan vara snårigt. **På 1177.se hittar du information om avgifter, priser och regler.** Här får du också tips om vad du bör tänka på innan du väljer tandläkare eller tandhygienist[38]”.

Enligt chefen för tandvårdsenheten har kommunikationsenheten ansvar för webbsidan och behovet av uppdatering har påtalats men inte skett.

Kommentarer
Det är viktigt att informationen till medborgare är uppdaterad och korrekt.

Vi rekommenderar regionstyrelsen att säkerställa informationen på regionens externa webbsida.

För kommunikation med de olika vårdgivarna har enheten en väl utbyggd hemsida på Samverkanswebben[39]. Bland annat information om regionens regelverk för de olika tandvårdsstöd, inbjudan till att lämna ansökan enligt LOV, hantering av tandvårdsfrågor i kommuner och hälso- och sjukvården finns det på Samverkanswebben för vårdgivare.

Valfrihet inom tandvården

Region Sörmland har infört valfrihetssystem inom allmän barn- och ungdomstandvård och tandreglering för barn och ungdomar[40]. Enligt beslut fick tandvårdsenheten tillsammans med inköp i uppdrag att införa valfrihetssystem enligt LOV inom den avgiftsfria allmäntandvården för personer mellan 3 och 22 år från och med den 1 januari 2018. Folktandvården Sörmland AB ska vara vårdgivare för de som inte själva väljer vårdgivare.

Enligt valfrihetssystemet ska den upphandlande myndigheten ta hänsyn till principerna om öppenhet, ömsesidigt erkännande och proportionalitet när systemet tillämpas. Den upphandlande myndigheten ska annonsera på den nationella webbplats som upprättats för

[38] https://regionsormland.se/halsa-vard/sa-soker-du-vard/
[39] https://samverkan.regionsormland.se/for-vardgivare/tandvard/
[40] Landstingsfullmäktige § 69/17, Tandvård för barn och unga vuxna i Sörmland - LOV

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

ändamålet och förfrågningsunderlag ska tillsammans med annonsen finnas tillgängligt på webbplatsen. Sådan annonsering finns på valfrihetswebben[41]. Av annonserna framgår inköpsdiarienummer för tandläkartjänster och Inköpsenheten är involverad i processen. Förfrågningsunderlag finns att hämta från Visma TendSign, som är en nationell upphandlingsdatabas.

Enligt regionstyrelsens delegationsordning har hälsovalschefen rätt att teckna avtal med vårdgivare enligt LOV. Enligt faktaavstämningen har inköpschefen undertecknat avtal om uppsökande verksamhet som är en del i regionens tandvårdsstöd.

Enligt beslutet ovan ska det av förfrågningsunderlagen framgå, under rubriken 2.13 Personal och kompetens i förfrågningsunderlaget – ”vårdgivaren ska iaktta arbetsrättslig lagstiftning och tillämpliga kollektivavtal samt beakta god sed på arbetsmarknaden”. Sådan reglering framgår av underlaget. Detta behöver ändras till nästa version på grund av att regleringen kan tolkas som att regionen kräver kollektivavtal vilket är inte tillåtet enligt chefen för tandvårdsenheten.

Av upphandlingsunderlaget framgår reglering och krav för hantering av patienternas uppgifter, bland annat sekretesskrav som ställs i patientsäkerhetslagen och offentlighets- och sekretesslagen.

En generell informationsskyldighet när enskilda personer kan välja mellan olika utförare sker enligt följande. Patienter som valts ut för att få tandreglering får ett informationsbrev om valmöjligheter. Brev med vårdvalsinformation saknas till nyinflyttade (eller deras vårdnadshavare) och till föräldrar till 3-åringar. Förteckning över valbara mottagningar och information om tandvård finns på 1177:s hemsida.

Tandvårdsenhetens rapportering

Enligt delårsrapport 2018 har Landstinget Sörmland sedan år 2013 ett valfrihetssystem enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) inom specialiserad tandreglering för barn och unga vuxna. Landstinget har endast haft avtal med Folktandvården Sörmland vilket innebär att patienterna inte har kunnat välja annan vårdgivare för sin tandreglering. För allmäntandvården för barn och unga vuxna finns det inte längre möjlighet att välja annan vårdgivare än Folktandvården Sörmland i Vingåker och Flen.

Vi har noterat att tandvårdsenheten inte längre framgår av Hälsovalsstabens verksamhetsplan för 2019. Vi har inte mottagit svar på var verksamhetsplanen redovisas.

[41] https://www.valfrihetswebben.se/annonser/avgiftsfri-allmantandvard-till-barn-och-unga-i-sormland/

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Av Hälsovalsstabens verksamhetsberättelse för 2018 eller Landstingsdirektörens stabers verksamhetsberättelse för 2018 framgår inte rapportering av tandvården. Vi har tagit del av Tandvårdsenhetens årsrapport som redovisas separat.

Av rapporteringen framgår rapportering av valfrihetssystem, tre perspektiv och två indikatorer. För indikatorn *Täckningsgrad barn och ungdomar 3-19 år* anges måltal större än 99 % och utfall är 99,2 %. Indikatorn mäter andel barn och ungdomar från 3 till 19 år som har varit på undersökning under en treårsperiod av de som varit bosatta i Sörmland under hela perioden. För indikatorn *Tagit del av uppsökande verksamhet och/eller nödvändig tandvård* anges måltal större än 95 % och utfall är 90 %. Indikatorn mäter antal som har utnyttjat landstingens tandvårdsstöd, uppsökande verksamhet och/eller nödvändig tandvård/antal som identifierats som berättigade den 1 januari.

Kommentarer
Av Tandvårdsenhetens årsrapport framgår verksamhetsspecifika indikatorer. Ur uppföljningssynpunkt är det viktigt att tandvårdsenheten följer regionens uppföljningsprocess.

Vi har noterat att Socialstyrelsen, på uppdrag av regeringen, har utvärderat samtliga sju landstingsfinansierade tandvårdsstöd som regleras genom tandvårdsförordningen, samt det statliga särskilda tandvårdsbidraget (STB). Enligt utvärderingen finns det stora variationer mellan landstingen i hur många personer som tar del av de tandvårdsstöd som regleras genom tandvårdsförordningen. Regelverket är otydligt vilket försvårar möjligheterna att göra likvärdiga bedömningar. Det är därför Socialstyrelsen anser att tandvårdsförordningen behöver en översyn och omfattande revidering[42].

[42] Socialstyrelsen,
http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2018/storaskillnaderitandvardsstodregelverkbehoversesover

Handläggare
Revisionen
Tiina Olofsson

Diarienummer: RE-REV19-0007

Noterat

Sveriges läkarförbund har kartlagt regionernas förfrågningsunderlag för vårdval inom primärvården för att se vilka krav på fortbildning av specialistläkare regionerna ställer i förfrågningsunderlag. Denna rapport finns att läsa på Läkarförbundets hemsida, https://slf.se .

Utredning av modernisering av svensk hälso- och sjukvård pågår. Anna Nergårdh arbetar som regeringens särskilde utredare kring utredningen. Den handlar bland annat om att långsiktigt stärka svensk primärvård och den nära vården. Ett antal goda exempel på framgångsfaktorer i arbetet med att stärka primärvården, där Sörmlands avgiftsfria primärvård och ökade öppettiderna, lyfts i utredningen. En översyn av ersättningssystemen, nationella taxan, ingår också i Anna Nergårdhs utrening om god och nära vård[43]. Utredningen handlar också om på vilket sätt läkare och fysioterapeuter ska kunna integreras i den ordinarie primärvården och dess vårdvalsystem och övrig öppenvård. En delredovisning ska ske i början av juni 2019 om uppdragets inriktning och hur arbetet fortlöper och slutbetänkande överlämnas i mars 2020.

Vi har noterat att IVO bland annat ansvarar för tillsyn för digitala vårdtjänster och området är prioriterat under 2018-2020. Eftersom det även är ett nytt område för IVO:s tillsyn, har IVO undersökt vilka möjliga risker som finns för patienter den digitala vården utan det fysiska mötet. Identifierade risker är bland annat informationsöverföring och remisshantering, kompetens och handledning, läkemedelsförskrivning, bedömning och medicinsk handläggning, identitetskontroll och orosanmälan för barn samt informationssäkerhet. Granskningen inriktas på att vården ska vara säker för patienten, kunskapsbaserad och ändamålsenlig[44].

Revisionen

Tiina Olofsson
Sakkunnig revisor

[43] Statens offentliga utredningar, http://www.sou.gov.se/godochnaravard/
[44] Inspektionen för vård och omsorg (IVO), https://www.ivo.se/publicerat-material/nyheter/nyheter-2019/fortsatt-granskning-av-digitala-vardtjanster/
2019-01-24